

det är oklart för vilken publik den här boken är skriven.

Martin Wessbrandt
Doktorand, Lund

Bornemark, Martinsson & Svenungsson (eds.), *Monument and Memory*. Zürich: Lit Verlag, 2015. 261 sid.

Föreliggande antologi tillkom som ett resultat av ett tvärvetenskapligt projekt om förändringar av det historiska medvetandet, alltså hur vi förstår, tänker och relaterar oss själva och omvärlden till det förflutna. Antologin innehåller fjorton unika bidrag som på olika sätt försöker belysa dialektiken mellan det förgångna och det närvarande i termer av hur vi som människor representerar och transformerar vårt historiska minne samtidigt som dess representationer transformerar oss. Projektet inom vilket antologin tillkom var tvärvetenskapligt men själva antologin har en klar övervikt av bidrag från författare hemmahörande inom tros- och livsåskådningsvetenskaperna. Dessutom är antologin utgiven som första volym i den nya skriftserien "Nordic Studies in Theology".

Om vi bortser från redaktörernas introduktion är de fjorton bidrag som ingår i antologin inbördes fristående, även om de tre avslutande bidragen, av Henriksen, Groove och Nordlander, behandlar Augustinus teologiska filosofi om medvetande och minne och kan därför med fördel läsas tillsammans. Likaså behandlar bidrag ett, tre och åtta, av Vincent, Ekman och Sigurðardóttir, olika aspekter av minnen relaterat till de konkreta artefakterna krigsmonument, kyrkofönster och fotografier. Dessa tre kan också med fördel läsas tillsammans och gärna just i den ordningen eftersom Vincents bidrag är teoretiskt orienterat runt minnets praktik medan de senare två är fallstudier som illustrerar aspekter av Vincents argumentation. Härtill kommer ett bidrag av Shüssler Fiorenza där hon sammanfattar sitt program för ett feministiskt historiebruk av bibliska texter, ett bidrag av Zackariasson som försvarar behovet av en offentlig och kritisk dialog av religiösa argument och ett bidrag av Thorsteinsson som utvecklar Kants förståelse av den franska revolutionens historiska och existentiella betydelse. De resterande fem bidragen låter sig inte grupperas tematiskt men det kan ändå sägas, som en allmän karaktäristik, att dessa står i en kritisk dialog med nyare kontinental filosofi och där representanter från denna tradition utgör referenspunkter för analyser av kristen monumentalitet (Martinson), Giardo Brunos mnemoteknik (Bornemark), traumats primat (Hollywood), destruktiva sorgeminnen (Björk) och reflektioner kring Hélène Cixous författarskap (Essunger). Sammantaget erbjuder förevarande antologi flertalet skilda praktiska och teoretiska exempel på vårt komplexa förhållande till det förflutna utan att för den skull uttömma ämnet.

Eftersom antologin spänner över vitt skilda ämnen och representerar författare från så olika discipliner som arkitektur, analytisk och kontinental filosofi, kulturvetskap, litteraturvetenskap och praktisk teologi är det omöjligt för denne recensent att avgöra hur väl antologin som helhet för forskning om tid, minne och representation framåt. Inom mitt eget kompetensområde, främst anglosaxisk filosofi, återfinns bidragen av Zackariasson, Thorsteinsson och Nordlander. Zackariasson utvecklar ett motargument som ifrågasätter Rortys inflytelserika argument att religiösa bevekelsegrunder bör lämnas utanför det rationella samtalet. Thorsteinsson ger en läsning av Kant där dennes förhållande till franska revolutionens efterdyningar förbinds med hans moralfilosofi; att Thorsteinsson dessutom är begåvad med en stilfull engelsk prosa gör läsningen av hans bidrag till en rent estetisk upplevelse. Nordlander försöker påvisa en gemensam tendens inom analytisk och kontinental filosofi att mötas i ett Augustinusliknande förhållningssätt till medvetandet. Alla tre bidragen förtjänar att läsas då de berör aktuella ämnen och för den praktiskt teologiskt intresserade är i synnerhet Zackariassons bidrag högaktuellt då det behandlar den teologiska forskningens syfte och berättigande. Inget av bidragen är dock av sådan exceptionell art att fullständigt nya perspektiv öppnar sig. Exempelvis har nya perspektiv på Kants antropologi under det senaste decenniet fört honom närmare sin egen samtid och tydliggjort att den annars så transcendentala preussaren var synnerligen beroende av strömningar i sin egen tid, alltså vänd mot sin egen samtids historia. Att inget av bidragen är epokgörande förhindrar dock på inget sätt att de alla utgör nya och originella inslag i redan pågående och aktuella vetenskapliga samtal.

Den kritik jag vill rikta mot antologin som helhet är en brist på sammanhängande tematik vilket gör att kassen mellan essäerna stundom blir stort. Att flera författare dessutom erbjuder egna tolkningar av "monument" och "memory", vilka är antologins ledord, gör inte bilden mindre splittrad utan förstärker närmast intrycket att antologin inte behandlar ett logiskt sammanhängande problemkomplex utan låter bidragen glida fritt mellan olika associativa tolkningar av temata. Detta gör att antologin blir svår att läsa som en sammanhängande helhet, vilket dock inte förtar något av värdet i de enskilda bidragen. Bortom det rent redaktionella urvalet och upplägget är huvudproblemet för denne recensent att urvalet ändå känns något ensidigt. Jag saknar bidrag från psykologi, historia och sociologi vilka alla undersökt historiebrukets ansträngda förhållande till historien. Jag har också observerat att för ämnet tunga namn som Ian Hacking, Karl Popper och Hayden White saknas i bibliografin men detta kommer sig nog av att de flesta bidragen i antologin är kontinentalt orienterade och därför saknar koppling till den diskussion om historia och historiskt minne som förts på anglosaxisk mark under det sen-

aste halvsekle. Antologin har dock inte någon uttalad ambition att vara uttömmande och med det i åtanke skall ett sådant tillkortakommande inte läggas den alltför hårt till last. Sammantaget blir omdömet att antologin är läsvärd i egenskap av sina delar men kommer till korta som en enhet då de enskilda bidragen sällan är relaterade till varandra eller på ett alldeles klart sätt till skriftens tema.

Jerker Karlsson
Doktorand, Lund

Bengt Alexandersson, *Problems in the New Testament: Old Manuscripts and Papyri, the New Genealogical Method (CBGM) and the Editio Critica Maior (ECM)* (Acta Regiae Societatis Scientiarum et Litterarum Gothoburgensis. Humaniora 48). Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg, 2014. 146 sid.

Alexanderssons studie består av fyra kapitel: (1) en analys av textvarianter i fyra hss i Joh 1-15 (P66, P75, samt Sinaiticus och Vaticanus); (2) en genomgång av Barbara Alands analyser av tidiga papyrer; (3) en kritik av analysmetoden Coherence-Based Genealogical Method (CBGM), utvecklad av Gerd Mink. Metoden används för den stora textutgåvan Editio Critica Maior (ECM) och Nestle-Aland *Novum Testamentum Graece* (från och med NA28); (4) en utvärdering av Editio Critica Maior IV. Catholic Letters ("ECM2").

Tyvärr brister boken i formalia, språk, och specialkunskap inom nytestamentlig textkritik. Redan i första meningen räknar Alexandersson upp de hss som ska analyseras och benämner Sinaiticus (8 01) som "S" – ett siglum som betecknar en annan handskrift. Därefter säger han att de två papyrerna (P66, P75) är de enda hss som kan dateras till 300-t. I själva verket brukar de dateras till 200-t, medan Sinaiticus och Vaticanus dateras till 300-t.

Alexandersson nämner att första kapitlet publicerats i en tidigare version med hänvisning till en websida (s. 10). Han säger, "I have been much helped by Metzger" och syftar då på Metzgers textkritiska kommentar som publicerats av United Bible Societies, där han redogör för redaktionskommitteens ställningstaganden. Alexandersson klargör dock att han ofta gör andra bedömningar än dessa experter. Han lägger störst vikt vid interna kriterier snarare än kunskap om handskrifternas karaktär och kvalitet (s. 18).

Författaren går igenom ett antal "intressanta ställen" i Joh och jämför de fyra hss. Här gör han flera goda observationer och det märks att han har grepp om språkliga och stilistiska frågor även om brister i textkritisk specialkunskap gör sig påmind, som t ex när han påpekar att det är intressant att en sen minuskel (1241) har en läsart i Joh 2:11 utan $\pi\rho\theta\eta\nu$, "which is probably more original than that of P66" (s.

21). Nu är det dock så att samtliga andra hss, förutom P66* och 8* saknar ordet (troligen ett missförstånd av den textkritiska apparaten).

Alexandersson drar den rimliga slutsatsen att felaktiga läsarter, som inte nämnvärt påverkat traditionen, uppkommit på ett tidigt stadium (s. 44). Här hade jag önskat en diskussion om huruvida unika läsarter sannolikt går tillbaka på den enskilde skrivaren. Jag finner det anmärkningsvärt att Alexandersson drar slutsatsen att en handskrifts ålder och en textvariants utbredning inte kan tillmätas någon helst vikt (s. 44), speciellt inte när analysen är begränsad till några tidiga hss och ett litet urval av varianter som inkluderar unika ordalydelser, skrivfel och korrigeringar. Alexandersson föredrar ändå anmärkningsvärt ofta texten i P75 och/eller Vaticanus. För övrigt tycker inte Alexandersson att studien bekräftar att dessa två hss har en likartad text (vilket är ett känt faktum), men det säger här mer om hans urvalsmetod.

I kap. 2 diskuterar Alexandersson tre artiklar av Barbara Aland (2002-2006) där hon undersöker tidiga fragmentariska papyrushandskrifter. Han håller inte med Aland om att flera av dessa handskrifter återspeglar ett exemplar av hög kvalitet. Frågan beror delvis på hur man ställer sig till den gängse uppfattningen att unika läsarter med högre sannolikhet bör betraktas som den aktuella skrivarens ändringar. Det är alltså viktigt att förstå att Alands metod snarare utvärderar det exemplar som en skrivare kopierat genom att "filtrera" bort rena skrivfel och unika läsarter för att värdera exemplarets textkvalitet.

I tredje kapitlet utvärderas CBGM. Metoden är komplicerad och kritiken skjuter över målet, eftersom Alexandersson varken förstått den fullt ut eller bejakar dess förutsättningar. Alexandersson avvisar att en handskrifts generella karaktär är av vikt för att fastställa den tidigaste läsarten på ett visst ställe (s. 59). Här bryter han mot Horts vitt accepterade grundprincip: *Knowledge of documents should precede final judgments upon readings*. Vidare verkar han ha missförstått *prior/posterior reading* och förväxlat *prior* med *original* (s. 61). Termerna handlar om vilken/vilka läsarter som gett upphov till andra – det kan finnas flera *prior readings* i ett textställe. En och samma läsart kan vara både *prior* och *posterior reading* på samma gång i förhållande till olika läsarter.

Alexandersson kritiserar också det faktum att det första steget i CBGM räknar likheter och skillnader rent kvantitativt, eftersom han anser att vissa textvarianter måste väga tyngre än andra eftersom vissa triviala likheter och skillnader är slumpartade snarare än att de påvisar släktskap mellan handskrifter (s. 63-68). Detta har han helt rätt i, men CBGM gör en sådan vägning i nästa steg när kritikern konstruerar lokala stämmata.

Alexandersson drar alltså slutsatsen att "the basic statistics are of no value, and the method breaks down at the start" (s. 116) och vidare "I do not think that the